

Borgviksresan 2012

Värmländsk kulturs Aina Svensson och Jörgen Jansson förser resenärerna med kaffe och hembakat. Bengt Åkerblom övervakar.

Värmländsk kulturs vårnummer handlade om Borgvik, och ett Borgviksnummer följs givetvis av en resa till Borgvik. Britt-Marie Insulander var reseledare och kunde summera en lyckad dag. Till och med vädergudarna visade sig någorlunda nådiga denna svala majmånad.

Hans Karlander, redaktör för Borgviksnumret, tog emot sällskapet ute på Väckelsö. ”En av Värmlands mest välbevarade hemligheter”, menade han – och det är bara att hålla med. Inte ens alla Borgviksbor känner till denna socknens nordligaste utpost. Den rödfärgade Karolinergården ligger på en halvö i Lilla Värmeln, sju kilometer grusväg från samhället. Genom markköp från Stora Enso (egentligen Bergvik Skog) har Hans Karlander på senare år skapat en av Värmlands större egendomar!

Under Borgviks- och Billerudsåren var Väckelsö ett arrendeställe och i slutet av 1960-talet förvärvades Väckelsö av säffleparet Maud och Ture Björkman. Björkman hade varit skogschef i Billerud och fått upp ögonen för den falnade juvelen. För falnad var den. Hans Karlander berättar hur delar av yttertaget hade säckat ihop. Paret Björkman lade ner stor energi på att renovera och – modernisera huset. Interiört blev 1970-talet förhärskande. Karlanders förvärvade Väckelsö 2002 och har sedan dess haft som målsättning att återställa 1700-talet.

För en 1700-talsbyggnad lär det handla om. Exteriören för lätt tankarna till von Echstedska gården i Kila, och det har även anförts att Mässvik i Bro haft ett liknande utseende. Kanske var det samme byggherre? Karlander gav en snabb resumé av gårdens historia – med inslag av Forstenaätten, familjen Troili, Liljebjörn, Geijer, och så en lång epok av bolagsägande, då gården ”slumrade in”, för att citera Karlander.

På återfärden mot Borgvik gjorde bussen halt nere vid "Landsbroa". Det var här borgviksprofilen Gustav Bäckman vittjade nät, en augustidag för 55 år sedan – dagen då han förevigades av den franske fotograflegendaren Henri Cartier-Bresson. Bilden publiceras i Borgviksnumret. Länsorna är borta, men älvfåran känns igen.

Maud Forsberg, även hon medarbetare i tidskriften, tog emot i Borgviks kyrka. Under sin stora kyrkoinventering för några år sedan myntade hon själv uttrycket "finkyrka", och Borgvik ville hon gärna inordna bland finkyrkorna. Inte bara för Michael Carowskys mäktiga målningar, utan också för sniderierna, tornhuven – och det vackra läget. Medan några resenärer spontant stämde upp i Härlig är jorden fastnade andra för ett par av kyrkans modernare inslag, pulpeten i furu och och dopträdet i armeringsnät. Föremål som kommit dit på senare år och vars utformning kanske kan diskuteras ...

Lunch i Borgvikskvarnen och därefter en kortare promenad i Borgvik, förbi ett par av de karakteristiska slaggstenshusen. – Akta er för att ha dem som sommarhus, varnade ciceronen Magnus Ahlstrand. Han hade provat, och insett att det gärna blir högsommar innan man lyckas få upp temperaturen innanför de tjocka väggarna. Borgviks 1600-talsherrgård beskådades från trädgårdssidan. Herrgården är idag en av få byggnader i Borgvik som fortfarande är bolagsägd av Stora Enso. Ännu i början av 1990-talet ägde Stora Billerud – inte bara halva socknens skogsmark – utan även flertalet byggnader i samhället. Faktum är att nästan hela samhället var en enda fastighet, Borgviksbruk 1:1. Fortfarande saknas staket och avgränsningar mellan tomterna.

I tidskriften publiceras postumt en artikel av borgviksprofilen Hans Hedberg. Han ger där en god bild av den starka kopplingen mellan Billerud och Borgvik, och hur bolaget framsynt såg till att ta hand om samhället. I början av 1920-talet hade de avvecklat järnbruket. Några decennier senare tog Billerud initiativet till den stora upprustningen. Det är mycket därför Borgvik idag är en av landets bäst bevarade järnbruksamjöer. Må så vara att samma bolag låtit riva de förfallna bruksbyggnaderna; kolhusen, hamrarna, masugnen och valsverket.

Magnus Ahlstrand beskrev varför just Borgvik vid sekelskiftet 1900 utvecklats till Sveriges största järnproducent. Han ville betona vattenkraften, bränsletillgången och hamnen som tre avgörande faktorer – läget i Värmelns utlopp gav både vattenkraft och lättillgänglig skogsråvara utmed Värmelns stränder. Och dessutom med exporthamnen bara några hundra meter söderut. För så är det ju, att Borgvikssjöns vatten, via Väneren och Göta älv står i kontakt med de stora världshaven.

Sliperiet blev den sista anhalten. Den unge och entusiastiske innehavaren – också han medverkande i tidskriften – tog emot i bussen. Kort gav Oscar Magnusson en bakgrund till byggnaden och dagens verksamhet. Det är 109 år sedan familjen Larsson-Lyrholm startade träsliperi i Borgvik, som ett komplement till järnbruksverksamheten. I sliperiet framställdes 3000 ton pappersmassa om året, innan byggnaden 1916 förvandlades till kraftstation, och långt senare till Billeruds snickerifabrik. Men att där skulle ha tillverkats tidningspapper håller vi inte riktigt med Oscar Magnusson om ... Sliperiet imponerade, en besökare menade att Kjell Engmans utställning var något av det mäktigaste han sett i sitt liv. Ett gott betyg!

Claes Åkerblom

Hans Karlander fick tillfälle att träffa sin forna lärarinna, Ulla Nilsson med make Inge.

På plats i sliperiet fanns Karolina Nolin som utlokaliserat sin ateljé från Karlstad till Borgvik.

Oscar Magnusson berättade om den tredje sommaren i Sliperiet, galleriet som ifjol drog 11000 besökare till Borgvik.

Magnus Ahlstrand med Borgviks herrgård i bakgrunden.